

VALIDEREN VAN INFORMEEL LEREN

De waarde van leren buiten de schoolbanken

Voor de herregistratie in het Schoolleidersregister PO kun je – naast formele trajecten als gecertificeerde scholing – opvoeren wat je ‘informeel’ geleerd hebt. Daarmee laat je aan de hand van leerervaringen in je eigen praktijk zien dat je een flinke ontwikkeling hebt doorgemaakt op een bepaald professionaliseringsthema. Hoe gaat het valideren ervan in z’n werk?

TEKST LISETTE BLANKESTIJN

Congresbezoek, zoals de Nationale Schoolleiders Top of het AVS-congres, behoort ook tot informeel leren.
Foto: Visuele Notulen/Lize Kraan

Blik eens terug op je ontwikkeling als schoolleider in het afgelopen jaar. Misschien heb je een opleiding of leergang gevolgd. Maar misschien ook niet. Wellicht las je een boek en bezocht je congressen. Je voerde misschien een nieuwe methode in op school of introduceerde nieuw beleid, en overlegde daarvoor met allerlei partijen. Met een collega-schoolleider hield je een intervisiegesprek en heb je niet ook nog een korte cursus gedaan? Dit zijn allemaal vormen van informeel leren. Ze zijn nét zo waardevol voor de ontwikkeling van schoolleiders als formeel leren via bijvoorbeeld een gecertificeerde leergang. Daarom kunnen zij dit informele leren laten meetellen voor hun herregistratie bij het Schoolleidersregister PO. Wie informeel leren wil meenemen bij de herregistratie, moet het nog wel laten valideren. Dat kan een gecertificeerd beoordelaar doen, of schoolleiders kunnen het geleerde door twee collega's (andere schoolleiders) laten valideren onder begeleiding van een procesbegeleider.

Collegiaal valideren Wim Goossens, directeur van Kindcentrum De Bakelaar, wilde die laatstgenoemde manier wel eens uitproberen. “Ik had certificaten genoeg voor de formele route, maar ik zit al jaren in de registratiecommissie van het Schoolleidersregister PO en wilde

Directeur Wim Goossens: “Voor mij betekent informeel leren dat je zelf de verantwoordelijkheid neemt voor je eigen ontwikkeling en het in kaart brengen daarvan.”

dit ‘collegiale valideren’ van informeel leren wel eens ervaren. Voor mij betekent informeel leren dat je zelf de verantwoordelijkheid neemt voor je eigen ontwikkeling en het in kaart brengen daarvan. Het is persoonlijker dan formeel leren, de eigen betrokkenheid is groot. Formeel leren kan echter ook waardevol zijn – bijvoorbeeld toen ik directeur werd van een kindcentrum in oprichting. Toen was de Leergang Directeur

Integraal KindCentrum¹ nuttig, maar ik merkte dat ik daarna meer wilde leren over zaken als wetgeving en cao rondom kinderopvang. Dat heb ik toen via werkbezoeken gedaan. Dat is typerend voor informeel leren: je kiest een weg afgestemd op de situatie waarin je verkeert. Als je formele paden uitzet, zijn die niet altijd allemaal relevant.” Inmiddels heeft Goossens zijn informele leren al op drie thema's laten valideren door andere schoolleiders.

Onderzoekend gesprek Dit soort valideringsgesprekken met collega-schoolleiders worden begeleid door een procesbegeleider, die zelf geen inhoudelijk oordeel velt. Procesbegeleider Chris van Wijk heeft al circa dertig valideringsgesprekken begeleid en traint schoolleiders om procesbegeleider te worden. “Het is de bedoeling dat het echt een verdiepend en onderzoekend gesprek is. Pas daarna kom je tot een beoor-

Procesbegeleider Chris van Wijk: “Schoolleiders zijn gewend te leren in termen van overdracht. Dit is een andere manier van leren: je reflecteert op je ervaringen.”

deling: heeft je collega-schoolleider je overtuigd dat hij een substantiële professionele ontwikkeling heeft doorgemaakt? Schoolleiders zijn gewend om te leren in termen van overdracht. Dit is een andere manier van ...

1 Meer informatie over de Leergang Directeur Integraal KindCentrum: www.avsnl/cel/ikc

leren: je reflecteert op je ervaringen. Ik spoor de beoordelende schoolleiders aan om te zoeken naar congruentie tussen wat de beoordeelde collega zegt en doet. Vraag hem meer beeld te geven. Wat zou je voorheen hebben gedaan? Wat doe je nu? Waaruit blijkt dat je je hierin ontwikkeld hebt? Schoolleiders leren zo een gesprek te voeren op een manier die ze vaak niet zo goed kennen. Dat is spannend; het gaat om je eigen professionele ontwikkeling. Vanwege het lerend effect ben ik groot voorstander van deze manier van valideren. Maar ik zou me kunnen voorstellen dat mensen die zich onveilig voelen in een groep misschien meer op hun gemak zijn bij een professioneel beoordelaar.”

Directeur Leen Koole: “Ik baseer mijn volledige herregistratie nu op informeel leren.”

Critical friends Leen Koole, directeur van school de Eenhoorn voor zeer moeilijk lerende en meervoudig gehandicapte kinderen, heeft zich laten scholen als procesbegeleider en heeft zijn eigen informele leren ook op meerdere onderdelen laten valideren door andere schoolleiders. “Het schoolleidersregister onderscheidt zeven professionaliseringsthema’s: onderwerpen waarmee je dagelijks bezig bent.

Door in gesprek met *critical friends* te reflecteren op mijn eigen handelen, krijg ik mijn leerproces beter in beeld. Ik baseer mijn volledige herregistratie nu op informeel leren. Je voert als schoolleider zoveel gesprekken, je hebt met zoveel veranderingen te maken, dat levert genoeg stof op. Ik heb inmiddels zelf ook een valideringsgesprek tussen schoolleiders begeleid. Dan licht ik het proces en de gespreksmethodiek toe en stimuleer hen kritische vragen te stellen. De schoolleider moet een wezenlijke groei doorgemaakt hebben om

gevalideerd te worden op een thema, en die groei moet navolgbaar zijn in woord en geschrift. Certificaten van korte cursussen en dergelijke moet je uploaden in je portfolio, en pas na het valideringsgesprek kun je het afvinken.”

Tijdsinvestering Informeel leren laten valideren kost de nodige tijd, vinden de schoolleiders. Wim Goossens: “Je moet de informatie goed aanleveren, een hele middag gesprekken voeren en de dag erna alles verwerken in je beoordeling. En dan komen er ook nog aanvullende vragen vanuit de adviseurs van het schoolleidersregister. Maar ik vond de gesprekken zeer leerzaam, dus dat maakte die inspanning zeker de moeite waard.” Leen Koole relateert de tijdsinvestering: “Ik heb drie jaar een coachingsopleiding gedaan. Dat kostte een hele dag per twee weken. Valideren gaat dan met een vinkje. Informeel leren doe je echter het hele jaar door tijdens je werk. Dankzij de registerhandreikingen is een portfolio snel klaar en de valideringsgesprekken maken me eigenaar van mijn eigen professionele ontwikkeling. Dus die weg heeft mijn voorkeur.”

Professioneel beoordelaar Robinet Bargeman: “Wij zijn getraind om objectief vast te stellen waar iemands kwaliteiten en ontwikkelingen zitten.”

Professioneel beoordelaar Andere schoolleiders kiezen ervoor om dat wat ze informeel geleerd hebben niet te laten valideren door collega-schoolleiders maar door een professioneel, gecertificeerd beoordelaar. Robinet Bargeman van Bureau Sterk is zo’n beoordelaar. “Professionals leren *zóveel on the job* dat bijdraagt aan hun ontwikkeling. Natuurlijk kan leren in een formeel opleidingskader van nut

LADDER DER GEVOLGTREKKING

Tijdens de valideringsgesprekken tussen collega-schoolleiders wordt gewerkt met het gedachtegoed van Chris Argyris: ‘de Ladder der gevolgtrekking’. Daarmee kun je elkaar bevragen in een betrouwbare en betekenisvolle professionele dialoog. Door onderzoekende vragen te stellen en oordelen uit te stellen krijgen eigen meningen en overtuigingen minder ruimte. Zo kom je tot een gefundeerd standpunt over de ontwikkeling van degene die je beoordeelt.

KOSTEN

Het valideren van informeel leren in de vorm van valideringsgesprekken met collega-schoolleiders onder begeleiding van een procesbegeleider worden gefaciliteerd door het Schoolleidersregister PO. Hier zijn verder geen kosten aan verbonden. De gecertificeerde professioneel beoordelaars bepalen zelf de kosten voor de validering (indicatie Bureau Sterk: € 795 voor één professionaliseringsthema, € 1.170 voor twee thema’s).

Het AVS-congres op 16 maart aanstaande is wederom aangemerkt als bron voor informeel leren. Meer informatie en inschrijven: www.avs.nl/congres2018
Foto: Hans Roggen

zijn, bijvoorbeeld als je je in iets nieuws gaat verdiepen. Ook iemands leerstijl speelt mee; sommigen krijgen liever eerst kennis aangereikt om er daarna zelf mee aan de slag te gaan. Bij ons komen schoolleiders die hun informele leerproces gevalideerd willen hebben door een onafhankelijk persoon die inhoudsdeskundig is op het betreffende professionaliseringsthema. Een schoolleider vult eerst onze zelfscan in, en denkt daardoor van te voren al na over zijn identiteit en ontwikkeling. Dit resulteert in een ‘poster’ met persoonlijke en professionele kenmerken. Ook levert de schoolleider een beschrijving aan van zijn leerproces: dit was mijn leervraag, dit heb ik ondernomen en dit is het resultaat. Daarbij gaat het om de onderbouwing van het handelen. In het kiezen van de vorm is men vrij. Vervolgens voert de schoolleider een gesprek aan de hand van de scan en het portfolio met de beoordelaar. Die stelt kritische vragen, volgens de positieve psychologie. We kijken altijd ook naar de toekomst: hoe ga je je professionalisering verder vormgeven?”

Inspiratie na congres Marleen van Landschoot, adjunct-directeur bij obs De Kleine Wereld in Den Haag, doorliep een dergelijk traject met een professioneel beoordelaar op het thema Kennis- en kwaliteitsontwikkeling. “Ik koos voor de een-op-een beoordeling omdat ik het lastig vind om een collega-schoolleider te beoordelen. Ook denk ik dat zo’n *peer review* meer tijd kost, omdat je je ook in anderen moet verdiepen. Ik baseer mijn herregistratie op een mix van formeel en informeel leren. Het informele deel ontstond na een congres met John Hattie. Dat inspireerde me om met

een werkgroep van leerkrachten te onderzoeken hoe we zijn gedachtegoed konden toepassen op school. Omdat ik dit bij mijn herregistratie wilde gebruiken, heb ik het nog doordachter gedaan dan ik anders zou doen, meer vooruit gepland en het zorgvuldiger op papier gezet. Het laten valideren door een gecertificeerd beoordelaar van een extern bureau heb ik als waardevol ervaren. De zelfscan van Sterk is daarbij een goed aanvullend onderdeel. Door het certificeringsgesprek ging ik dieper naar mezelf kijken; pas door het te bespreken zie je je eigen professionalisering.”

Objectiviteit Welke vorm van certificering je ook kiest: objectiviteit is belangrijk. Hoe garandeer je die? Professioneel beoordelaar Bargeman: “Wij zijn getraind om objectief vast te stellen waar iemands kwaliteiten en ontwikkelingen zitten.” En bij de groepsgesprekken met collega-schoolleiders? Wim Goossens: “De procesbegeleider houdt het gesprek scherp en stimuleert verder door te vragen op de navolgbare ontwikkeling. We werken altijd met de Ladder der gevolgtrekking (zie kader). Maar enige subjectiviteit is nooit uit te sluiten.” Uitgangspunt: de schoolleiders kennen elkaar niet. Leen Koole maakte het mee: een bekende naam. “Ik heb meteen gezegd dat ik die man kende; toen is er iemand anders in het groepje geplaatst.” |

Meer weten?

www.schoolleidersregisterpo.nl/professionaliseren/informeel-leren